

Хӑнты ясӑң

Основана
1 ноября 1957 года

12.02.2026
№3 (3687)

75 ола йис

Мӱң
ёхлӱв пӑта
ёнтлӱв

» 4

В.Николаев
нэмӑлмӑты пӑта
кӑсупсы

» 5

Касум мӱвн
рӱтьщӑты
хӑтлӑтн

» 11

Вес ӑхты
кӑртӑң хӑнты
хӑ йис ӑнтуп кел

» 12

Сӑрханл вошн вӑлты хӑнты ими Любовь Кузьмовна Тарлина 25 ол
йшколайн ай нявермӑт вӑндтуман рӑпитӑс. Т. Тарлина китум хур

Округ хуца далын вәлүм ёха нётупсәт арашәк верлайт

Югра правительства ёх вәйтантупсыйн йилуп поступсы верса, ши унтасн далъ хәрн вәлүм хәннәхәйта аршәк нётупсы вух сухуптәты питла. Ши вухәт ёша павәтләт ши мирев, мәта хуятәт лалъ хәра мәнмелн социальной контракт тайсәт, шәлтә па поступсы ширн вух сухуптәты питла даләсум ёх имилада, шит икел I муй па II группа инвалидность тайл ки.

Лаләсум мирев и пұш пәкләт 350 000 вух вұты, сыры шимәш вух сухуптәылса тәп ши хуятәта, мәта ёх Югра прожиточной минимум киньша шимл вух ёша павтәйләсәт.

Па лупты мосл, «осуществление индивидуальной предпринимательской деятельности» соцконтракт далын вәлүм

ёх пида тәп и пұш верты пиш вәл.

» Шимәш поступсы мұң версүв далын вәлүм мирев палыв хотәң ёхлал мұңева ар пұш хәншмел пәта. Тәм нётты поступсы – шит па и нётты пиш, ши киньша Российской Федерация па округев хуца ши ёх пәта па арсыр нётупсәт вәлләт, – лупәс Югра кәща Руслан Кухарук.

Социальной развития департамент кәща ики Антон Терехин ясәңн, ван хәтлуп тыләшн 1-мит хәтлән 2025-мит олн шимәш нётты вух 12 хәннәхә ёша павәтсәт.

» Вәлупсы па шира кәрлүм пәда ванттәвн, елды вәлтәвн, тәмәш вух далын вәлүм аршәк хәннәхәйта мосмәтл, кашәң ол шимәш вух вұты

100-кәм хәннәхә питләт, – лупәс Антон Терехин.

Ши нётты поступсы вәлупсы вұша юхәтл, хән Ёмвош округ Дума миревн вантла па поступсы шира ләшәтлә.

Хәнты ясәңа тулмаштәс:
Пётр Молданов

Ёша вәл Югра вўлән ёх кәсупсы ши питл

Ёмвошн оңәт питты тыләшн округ вўлән ёх кәсупсыя юхәтләт.

Шит Нуви сәңхум, Сүмәтвош, Сәрханл, Нижневартовской, Ханты-Мансийской, Нефтеюганской районәт элты па Когалым вош вўлән ёх тый юхәтләт.

Тәм ёмәңхәтлә оңәт питты тыләшн 28-мит

хәтлән 11:00 шосн юхтаты.

Шит вўраңн А.В. Филипенко лухн хәтәтәлты кәсупсы верты тәхи немасыя ләшәтлә.

Тәм кәсупсыя 30 югорской вўлән хә па не хуятәт юхәтты верел вәл.

Тәта вўды хотәт омәслайт. Кашәң щемья вўды хотн ләтутәң пәсан верләт. Шимәш кәсупсы па питл. Ший юхәтты мойң ёх ды-вела сәма мәстәты вўды хот па епләң ләтутәң пәсан МАХ мессенджерн нух питты шира пиридәт.

Вўлән ёх хурамәң вўлән әхәлләлн тәта па кәсупсы верда.

Тәм кәсупсыйн тыншәң вала тәхты, вўлән әхәлн кәсты, нымәлн яңхты па карты сәсы омәсты, тўт юх әхлән тўңа шираңа пунты па тәты, вўды кирты пиш вантәты па мухәтты верәт питләт.

Тәм кәсупсәтн нух питты хуятәт округ кәща Кубок мойлупсыйн па снегоходн мойдәлайт.

Ши тумпи оңәт питты тыләшн 27-мит хәтәлн округевн шуши мир верәт әхтәйн вәлты Уполномоченной хуят пида вәйтантупсы верла.

Тәм ёмәтхәтәлн вўлән әхәлн хәтәтәлты, шуши мир юнтты утәт верты, якты хотәт, тынесты тәхет тый юхәтты мойң ёх кәши рәпитты питләт.

Хәнты ясәңа тулмаштәс:
Наталья Краснопеева

Нётупсы вухат 5,6% нух елътсыйт

Вотас тыдъщ 1-мит хатл вўш эвэлт Югра мўев СФР тахи рэпатнекът иса социальной нётупсы вухат йилпа лўңатсът па ин щитат 5,6 процента арат вәншәка йисът. Мет сыры Росстат ёх тәса нух лўңатсът, муйкем арат тәнял инфляция вәс, щалта щи олаңан Россия мўв кәщайт поступсы версът.

Ин щи вәншәк нётупсы вух 97 щурас мултас Югра мўв хәннехә ёша холумтәл. Щит мәшәң хәннехуятт, Вудаң, Оте- чественной далын па па далайтн далайсум ёх, ра- диация щирн хоюм ёх па па федеральной нётупсәт ёша вўюм увәс хуятт.

Щи тумпи Югра мўв фонд ёх йилпа социальной

нётупсәт нух лўңатсът, ин щит 1825, 25 шойт вуха йис. Тәм нётупсы кәтсыр щирн ёша холумты рәхл: льгота иты муй па вухн.

Ищиты щи вотас тыдъщ вўш эвэлт нявремәт тайты хоттел ёха сухуптәты вухат 5,6% арат вәна йисът. Ин 1,5 ол вәнты няврем енмәлты рәпитты муй ән рәпитты әңкия-ация

тыдъщ мәр 16004,46 шойт вух сухуптәты питлы. Няврем сема питум муй па шәкащты няврем енмәлты вўты пурайн 42675,68 шойт вух сухуптәты питлы.

Мәшәң няврем тайты әңкет-ащет тыдъщ мәр 17344,80 шойт вух ёша холумты питлът.

Щи тумпи рэпатнекът социальной страхования

па мәшитты пурайн больничной вухат 5,6 процента арат вәншәка йилът.

Щи вухат ёша холум- ты пәта вохты непекаът хәншты ән мосл.

Рәпитты хәтләтн мулты верәт олаңан иньшәсты щи **8-800-100-00-01** карты кел хўват рәхл.

Хәнты ясаңа тулмащтәс:
Людмила Гурьева

Мўн мўевн арсыр йилуп тәхет омәсты питлыйт

Щи вер олаңан округ кәща хә Руслан Кухарук немасыя Градостроительной совет немуп тәхийн ләңкәр ёхдал пида путәртәс па лыв пиләда ийха верум мирхотн арталәс, муйсәр йилуп хотәт, мәта вән вошәтн елды омәсты рәхл.

Лўв ясаңдал щирн, лвет щимәщ йилуп проект планәт щирн рәхл ин ләщәтты Нягань, Радужной вошәнән, Манстәр, Сўмәтвош па Сәрханл районәтн.

Щалта хәлум щимәщ поступсы йилуп хотәт омәсты щирн Нижневарт- овск вошн па Ёмвошн ищиты йилпа верты мосл.

Щиты Лянтор вошн Сәрханл район хәдмит микрорайонән, хута Эс- тонской дорожникәт па В.Кингиссеп вош хўләнән вәлдәңән, 2033-мит ол вўш вәнты вән кәщайт ләңхаләт нйл йилуп кев хот омәсты. Тәмхәтл щи тәхийн худна юх эвәлт омсум 12 хот омәсл.

Нягань вошн вәлты вош хўләнән, щит Свердловская, Речная, Советская муй

Интернациональная ищи- ты йилуп кев хотәт омәсты питлыйт. Округев кәща яс- нәт щирн, юх эвәлт верум хотәт нух лосылтыйт па лыв юканәла йилуп па ләшкам лапәт кев хот немасыя омәслы. Щалта нявремәт, пиршамум хуятәт рўть- щәты тәхет ищиты тўң- щираңа ләщәтлыйт.

» *Ма щиремн, кашәң щимәщ хот омәсты тәхи мосл ймсыева арталәты, ләдн ай нявремәт юнтты, сыр-сыр щирәтн кәсты па рўтьщәты тәхет иса йма ат версыйт. Щи хотәт хуца вәлты ёх сәмәңа ләдн лыв вәлты тәхел ат тәйсәл,* – щиты Руслан Кухарук ин лупәс.

Сўмәтвош район кәща хә Руслан Александров

округ кәщәева вандтәс, муй хурасуп йилуп хотәт елды Сўмәтвошн омәсты питлыйт. Лўв ясаңдал эвәлт уша йис, хуты Брусничная па Югорская вош хўләнән 2031-мит ол сухәнтты вәнты йилуп лапәт кев хот Сўмәтвошн па омәслы. Щи хотәт пўңәлн ищиты арсыр рўтьщәты тәхет вердыйт.

» *Мўң тәм кўтәтн па щимәщ йилуп поступсәт вўсўв, мәта ут хўватн шуши мирәт лывела йилуп хотәт ләтты веритләт,* – Руслан Кухарук лўвела нөхмәс.

Мосл лупты, хуты тәм мирхотн ищиты кәщайт арталәсәт, муй щирн Ём- вошн елды йилуп хо- тәт па омәслыйт. Щиты Авиагородок, Калинина па Лопарева вош хўләнән па арсыр тәхет йилпатты вўтьщәлдыйт. Щи киньща вән кәща ёхинумса юхәтсәт па Градостроительной совет кәщайт пида ийха кашащсәт.

» *Мин тәмхәтл щи пәта*

рәпитлўв, ләдн Югра мўв хәннехуятт елды ймсыева вәсәт. Хән кашәң вер тәса верты питлўв, щи пурайн вәлупсәв па йма мәнты питл, – щиты мирхота әк- тәшум кәщаита Руслан Кухарук тәмхәтл путәртәс.

Кәт ол мәр Градострои- тельной совет кәщайт вантсәт па арталәсәт араттелн 16-көм йилуп поступсы, нивәдкөм кашащты непекаът арсыр хотәт омәсты тәхи пида ләщәт- сәт, ләдн округ вошәтн па районәтн йилуп хотәт ел- ды па ймсыева омәсыйт. Ин Сәрханл па Ёмвош районәнән, Сәрханлән, Нижневарт овск вошн, Ёмвошн щимәщ кашащты непекаът лыв хотәт омәстыя тәхет пида ләщәтсәт.

Нягань, Югорск вош- нәнән, Нефтеюганской районән ин араттелн 69,7 щурәс квадратной метра арат йилуп вәлты хотәт омәсыйт.

Хәнты ясаңа тулмащтәс:
Владимир Носкин

Ёмвошн мира нётты ёх вёлдэт, ши щира акмум ёх «Мўң ёхлўв пата ёнтлўв» нем тайлэт. Ши тахия ши мир юхтыйлдэт, хуйтат далъ панта питум мирева нётты каш тайлэт. Ши актупсы лыпэт хойты тылэшн 2022-мит олн тывас, ши хэтл юпийн тыв арсыр мир юхтыйлты питсэт, арсыр нэптэң ёх, ар тахетн рэпитты хуятэт. Там ёх рэпитты олңитмелн ушэң хот ён тайсэт, ушэң ёнтэсты машинайт ён тайсэт, тэп каш тайсэт далъ хэра питум хуятэта нётты.

Мўң ёхлўв пата ёнтлўв

Тамхэтл «Мўң ёхлўв пата ёнтлўв» тахи олэҔҔан Ёмвошевн па Югра тумпи арсыр мўв сўҔҔн сашл. Лыв посылкайт лэ-шэтлэт па далъ хэҔн вэл-ты мирева китлэт. Тыв юхтыйлты мирев хошум лэмэтлэты сухэт ёнтлэт, маскировочной сухэт па холпэт, термобельё, сэвэң вейт, милэт, балаклавайт, лаңкупэт, мўв хотэта мосты свечайт па па ар-сыр далъ хэҔн мосты пур-мэсэт верлэт.

Мет ар хуят – щит имет, пенсияя мәнум ёх, рэпитты хуятэт, нявремэт вэнлэтэты ёх па ши хәннехуятэт, хуйтат ийрн ён долълэт.

Щэта «Луима сэрипос» газетайн айкедэт акэтты па хәншты ими Т. Мерова каркама рэпитл. Лўв пут-рэлн, шив яңхты кашэң хуят, муй верты пэкэл, щит ши верл.

» Мўң иса далъ хэҔн вэл-ты ёхлўва мосты пурмэсэт верлўв. Вера мосты пурмэс – щит лаңкупэт, щитэт ищи ёнтлўв. Холпэт иса пўш сэвлўв, мўв хотэта мосты свечайт верлўв. Щиты ши вёллўв. Мэтта хуятэв ваньшэсл, мэтта хуятэв ёнтэл, тэх ёхлўв па вухн муй па летутэтн нётлэт. Муй щира пэкэл, ши щира ши нётлэт. Тэп каш тайты мосл, – лупэс Т. Мерова.

Мет щира вэлты пиш – маскировочной холпэт верты пиш, щит хуты леваса хән верла, саш тайты мосл, муй тахийн далэсты ёха ши холуп верла, муйсэр тэрум пата верла, тэл тэрума муй па

Т.Афанасьева, С.Астапович па Т.Мерова. П. Молданов верум хур лўң тэрума, товия муй па сўса.

Волонтёр не Наталья Шилова тэнлуп тылэш 2023-мит ол эвэлт ши верэт верман вэл:

» Далъ хэҔн вэлты ёхлўв мўңева хәншлэт, муйсэр холуп лывела мосл: тэл тэрум ки – аршэк нувн су-хум вўлўв, вэнт мўвн ки ёх далэслэт – аршэк вусты сух холпэта верлўв. Муй вўрн ши холпэт верты – щитмўң юкан нумэсн верты питсўв, тэх утэт па па ёх эвэлт вантсўв. Ин далъ хэҔн вэлты ёх мўңева хәншлэт, щит пата мўң яма вэлэв, мўң верты холуплўв яма ши нётлэт. Щит хәннехэ вэлупсы лавэлты холпэт, – путэртэс Н. Шилова.

Тэта рэпитты ёх ар щирн рэпитты каш тайлэт па и нумэсн вёлдэт.

Итэх хуятлўв далъ хэра пухлал, икилал, яйлал мәнсэт. Итэх хуятлўв хотэң ёхлал, щэта кўш антэмэт, тэп и мўв ёхлал, щэта лаласман вёлдэт, щит пата ши нётлэт.

» Саранпауль вош эвэлт ши далъ хэра ар хуят мэ-

нэс, итэх ёх щэта вэшсэт, Тарэн уңала питсэт. Мўң каш тайлўв, нух питты хэтлэв ванамэты па ёхлўва нётты, – путэртэл Тамара Сергеевна.

Там нётэсты тахия ар-сыр рэпитты мир юхтыйлдэт. Ши кўтн «Лылэң союм» хуца нявремэт пила рэпитты кэтэң Светлана Астапович па Татьяна Афанасьева. Лын юхтыйлдэң, хән рўт-шэты хэтл тайлэң, тэх щос па рэпитты хэтлэң кэшэелн есэлдэң.

2023-мит ол Аснопэтты тылэш вўш эвэлт тэа Л. Садыкова рэпитл:

» Хән пенсияя мәнсум, мухэлая иса нэмэлт хуят антэ, сый-кий антэ. Газета эвэлтлўҔҔсум, хуты «Мўң ёхлўв пата ёнтлўв» тахи вэл па тыв ши юхэтсум. Каш ки хәннехэ тайл, нётты пиш иса пўш вэйтэл.

Там ёх спонсорской вух ёрн рэпитлэт па нётты каш тайты мир мэ-ты вух ёрн вёлдэт. Де-путатэт, оса щирн вэлты ёх, ведомствайт па ал мирев ищи нётлэт. «Почта

России» па нётл, лыв пурмэсэт мосты тахета тэрум пата китлэт.

«Мўң ёхлўв пата ёнтлўв» тахи кэша ими Е. Парсаева ясэҔҔан, мет мосты вер – щит далын вэлты хәннехуятэт хошум па немасыя мосты сух ат тайлэт.

» Тамхэтл мўң хуцева 200 мултас хәннехэ вэл – щит ёнтэсты 70 ими па сэвэң вейт сэвты 30 ими. Иса пўш мўңева нётты каш тайты мирев аршэка ийл. Мўң хуцева нётты щира Выкатной па Бобровской кэртэт эвэлт хәннехуятэт юхэтсэт. 2022-мит ол вэйт дор тылэш вўш эвэлт 2025-мит ол вэнты далъ панта мўң ёшлўвн верум 35 шурэс пурмэс китсўв, – лупэс лўв.

2025-мит ол лыпэт тылэшн «Мўң ёхлўв пата ёнтлўв» тахийн рэ-питты мирев кэсты та-хийн нух питсэт. Лыв антифеловизионной лаң-купэт верты пата Югра кэша грант ёша павэтсэт. Щимэш пурмэсэт далъ хэҔн вэлты мирева мет вера мослэт. Иса далъ хэ-ра ин 250 щимэш ланкуп китсэт.

Там хэтлэтн волонтёрэт кашэң хэтл рэпитлэт, тэх щос етн вэнты. Тэх ёх шимл щос мэра юхтыйлдэт, тэх ёх юлн рэпитлэт. Тэп иса хәннехуятэт и нумэсн вёлдэт: ши кўш еша нёт-лэң, ишимурт щит вэн вер, ши нётупсы далъ хэҔн вэлты мирева хошум рўв тэл па ши щира нётл.

Путэр хәншэс:
Пётр Айев

www.khanty-yasang.ru

В.Николаев нэмдмдты пдта кдсупсы

Ас хддты тылдщ 16-мит хдтдлн Ёмвошн биатлон немуп кдсупсы пдншсы. Щит айлдт ёх кдтн, мдта хуятдт 17-мит па 18-мит ол лувата йисдт, ддлн Югра мдв Росгвардия ОМОН «Стерх» тдхийн служитум хд Виктор Николаев нэмдмдты.

▲ Югра мдв арсыр райондт, вошдт эвддт биатлон кдсупсыя юхтум пухдт па эвет

К дсупсдт пдншты пу-
райн Югра мдв Рос-
гвардия тдхи кдща Е.
Симаков ийха дктдшум
хдннехуятдт елпийн пу-
тдртдс:

» Тдм биатлон кдсупсы
пдншсдв, ддлн «Орден
Мужества» кавалер,
полиция тдхи сержант
Виктор Николаев шдндт
нэмдмдты, мдта хд СВО
тдхи хуща ухд пунсдлэ. Ин
тдта машина вэл, мдта ут
пдндлн 2022-мит олн ай
кер тылдщ лдпдмит хдтдлн
Виктор Николаев ддль
хдрн днтдма йис. Щдта мдң
сыр-сыр ддль пурмдсдң
вдндтупсы тдмхдтл вер-
сдв, ддлн дл хуятдт щитдт
ат вандсдт.

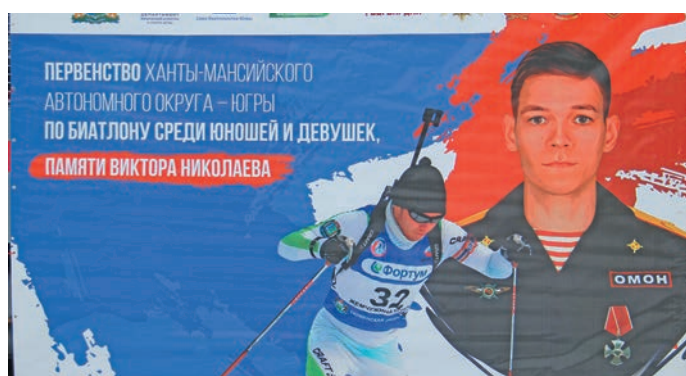
Ддль хдрн днтдма ювум
хд дңкел Вера Николаевна
Николаева тыв па юхтдс.
Лдв лупдс, Виктор лыв
хоттел хуятдл кдтн мет
ай пуха вэс. Лдв шеңк
шимд тдм нуви тдрум ил-
пийн вэс. Лдв тдп 26 олд
ювднтдс. Ай пураитн лдв
иса вэрт хдйл иты ОМОН
хуща служитты лдңхас.
Кашдң пдш пухдл путдртдс,
хуты рэт мдвл шеңк йма
ддвддты пидл. дшколайн
вэлман, Виктор ищиты
арсыр кдсупсдта йдңхдс.
дшколайн вэндтйидты
пураитн тдмиты хдншдс:
«Пдмашипа, солдат хд,
хуты ндң мдң рэт мдвев

йма ддвдлсдн!». дхдт па
лдв университет етшуп-
тдс, армийн служитдс
па Камчатской област
Мильково кдртдлн мет
ай нывремдт биатлон кдс-
ты щирдта тдңщирдңа
вдндтдс. Щи верддл юпийн
Югра мдва мдндс па Рос-
гвардия ОМОН «Стерх»
тдхи хуща служитты пи-
тдс. дхдт ддль хдрн хулд
пелды тдсы. Рэт мдвдлн
ин тдмхдтл вднты Вик-
тор Николаев шдндт иса
ймсыева хуятдтн нэмдлы
па дн юремдлы.

Тдм биатлон кдсупсы
артаддты «ЮграМега
Спорт» тдхи эвддт вэлты
айлдт хд В.Заикин путд-
ртдс, хуты кдсты вердт
Виктор Николаев шдндт
нэмдмдты пдта тдм хд-
лдтн версыйт. Щи кинь-
ща пухдт па эвет Ас хддты
тылдщ 17-мит па 18-мит
хдтлдңдн 11-14-кем щос
пураин кдссдт.

Араттелн Югра мдвн
пдншум биатлон немуп
кдсупсийн 109 хдннехд
кдтдлн кдссдт. Щи айлдт
хдннехуятдт ддпдткем
арсыр район па вош эвддт
тив, Ёмвоша, тдм хдтлдтн
кдсупсдта ийха юхдтсдт.
Хдн тдм кдсупсдт Ас хддты
тылдщ 18-мит хдтдлн
сухнуптдсийт, щи пураин
биатлон кдсты щирдт лдп
тдхдрсыйт.

Мосл лупты, тдм кд-
тдтн биатлон немуп

▲ Виктор Николаев шдндт тдм хур хуща. В. Енов вдрум хурддн

кдсупсдта айлдт пухдт па
эвет Кондинской, Сдрханд
райондңн, Нефтеюганск,
Нижневартовск, Нягдн
па Ёмвош эвддт ийха
юхтйидсдт. Дыв худыева
тдм хдтлдтн кдсупсыя
лдщдтйидсдт.

Ийха дктдшум хднне-
хуятдт елпийн Югра мдв
биатлон немуп кдсупсдт
пдншты пдта округев
физической культура па
спорт департамент тдхи
кдща не С. Конух етдс па
вдща вердс:

» Ешдк хдйт па неңдт,
шеңк йм, хуты нын тдмхдтл
биатлон кдсупсы пдншты
юхдтсдты. Тдм кдсупсы ддль
хдрн пдрум, Россия мдвев
«мастер спорта» нем тдйты
хдд Виктора Николаева
юкандтсы. Тдмхдтл мдң
пидэва лдв дңкел па лдв
пидэла Росгвардия хуща
служитум ёх тдта па вэлдт.
Мдң тдм кдсупсийн кдсты
пидлдв, айлдт ёхлдв духн

хдхддты па пушкан эвддт
тдса арсыр посдта есддты
вдйнтлдт. Ма нэмдстемн,
мдң днтд тдп кдсты пидлдв,
мдң ддль хдрн пдрум хдев
тдм кдтн йма нэмдмдлыв.

Мет хдшум кдтн ий-
ха кдсупсыя юхтум ай-
лдт па вдндт хдйт па
неңдт елпийн Ёмвош кдс-
ты тдхийн рдпитты па
олимпийской чемпион хд
Е. Редькин путдртдс:

» Ешдк хдннехуятдт! Мдң
кашдң ол биатлон кдсты
вердт тдта пдншлдв па
уша верлдв, мдта айлдт
ёх мдңева пириты рдхл,
ддлн дыв елды Россия
хон пелдк па Мдвтдл ми-
рдт кдсупсдтн кдсты па
веритсдт. Щи пдта кашдң
хдд-неңа йм кдсты вер
тдмхдтл шеңк лдңхалум.

Путдр хдншдс:
Владимир Енов

Н.А. Коновалова Максим хилд пилд

Надежда Коновалова верум пурмәсәт

Верантты хуятые ёшиел тәс па апрәң

Надежда Александровна Коновалова Нуви сәңхум район Түкьякәң кәртән сема питәс. Түкьякәң кәрт йис путрәт щирәтн «Лапәт Тәрумн ортум мўв, хәт Тәрумн ортум мўв-йиңк әхтыйн и мўв әхтыйн» ястәдә. Тәхәл, әх па путәртләт «Так як» кәрт. Щи кәртие Ас хонәңән омәсл.

Надежда Александровна ханты йис Гришкин рәт хоттәл, элты вәл. Аңщацилал па щатыщацилал иса вәлмәл, хўват рәт мўвәлн хўл па вәнт вой велпәслуман вәсәт. Лўв яма ханты рәт ясәл, па йис вәлты пишәт вәйтләл. Надежда айтәлн, ёнтәсты верәт пәлы сәмәңа вәс. Щи ястәл:

» Ма ая вәлмәл пурайн аңкаңкәм хуши ванкўтлы вәсум. Лўв нәмл Марфа Ефремовна вәс. Ёнтәс-талн, мәнәм лўв пўңдәдә вана омәлләл па сух пўлыетн мәллә ёнтәсты щира. Тәхәл пурайн сәк кәртәтты вәнтләл. Тәмиты мин мултыкәм щос мәр верәнтман щи омәс-сумн. Вәнашәк ювмәл пурайн верәнтты тәхи пәлы мәт сәмәңа питсум.

Колпашево вошн Томской областын щашәм ими хуши вәлмәл пурайн художественной ашколая йңхсум. Щи пураятн шеңк сәмәңа сапла йирты шарфәт па носкет тыйсум. 8-мит классән вәнтләл-мәл пурайн мәнәма вансәх тыйсум.

Надежда Александровна Югорской государственной университет етшуптәслә, педагог-психолог вән непек еша холумтәс. Икия мәнәс па нявремәңа йис па мәт ёнтәсты-тыянтты сәмәл, ләңхаты питәс.

2006-мит ол вўш элты йис пурмәсәт шавиты «Торум Маа» музейн рәпитты питәс, тәм пўш хәс тәдә щи йис. Щи пуравўш элты ханты аканят хәншәң па пәнтәң, ёрнәсн

ёнтты питәс. Лўв Людмила Зубакина (Гришкина) имаялн нәтсә, алыса, муй щирн тәсыева пәнтәт па хәншет ёрнәсә ёнтты. Надежда арсыр хурамәң, тўтщәң хирәт нәй элты ёнтәс.

Мәт оләң лўв Юлия эвие-ла ханты ёрнәс ёнтәс. Щи юпийн па музейн рәпитты неңләл ханты ёрнәсәт, щәшкан сәхәт мәншиты па нәтты питәс. Хә хуятәтә хурамәң нәй кўвщәт ёнтәс. Ин музейн рәпитты хә әх лўв ёнтум кўвәщләлн әмщилуман щи йңхләт.

Хән музей хуши 2014-мит олн «Ханты ими хот» тәхи рәпитты питәс, лўв ёнтәсты неңәтә нәтты питәс.

Йис пурмәсәт шавиты «Торум Маа» музей хуши

семинар хўл сух элты ай няврем кашкет ёнтты, хурамәң карты сәвәт ләщәтты вәнтләс.

Музейн Гришкин рәт лерәт щирн вән ванлтупсы вәлум пурайн щәтә Надежда ёнтум сыр-сыр пурмәсәт па ванлтәсайт.

2024-мит олн йис пурмәсәт шавиты «Торум Маа» музейн «Ханты ими хот» студия верәнтты әх ар ол мәр ёнтум пурмәсәт вән ванлтупсыя ақәтсайт. Щәтә Надежда Александровна ёнтум ар пурмәсәт па вәсәт.

Тәм апрәңа верәнтты неңие ёнтум пурмәсәл, пилд сыр-сыр кәсупсәтә, ванлтупсәтә Россия па па хон пәләкн ванлтәты хәрәтә йңхәс. Щит вўраңән ар ишәк непекәтн мойләса.

Тәм мосванән Надежда Александровна сема питум хәтләл вәс. Тәдәң, еш, тәдәң кўр нәңәна, ешәк хуятые! Тумтака, уяңа рәтлән пилд вәдә! Сәмәңа тәйты ёнтәсты верән щирн ар ханты пурмәс па ёнта! Йм нумәс!

Путәр хәншәс:
Наталья Краснопеева

Нявремәт вәндтуман па мира нётман рәпитәс

Ас хәлты тыләш 21-мит хәтлән Любовь Кузьмовна Тарлина 75 ола йис. Лүв пиләда ма ван хәтлуп тыләш 2024-мит олн Сәрханл вош пұңәлн Барсово кәрт «Валикас» немпи рұтыщаты тәхийн имет ёнтәсты хәрн вәтаңа йисум па лүв вәлупсәл олаңән иньщәссем.

Тәм хәнты ими Нижневартской район Комсомольск кәртән сема питәс. Ащел Кузьма Афанасьевич Манин хұд па вой велпәсләс, аңкел Фёкла Яковлевна Каткалева лүвела нётәс па хот рәпата верәс. Лыв щемьяелн хәлум эви вәс: Елизавета, Нина па Татьяна.

» Упеңәдам сема питум нәпекңәләлн хәншман Елизавета Кузьминична Манина, Нина Кузьминична Манина, тәп ма нәпекәмн хәншсы – Кузьмовна, – лупәс Любовь Кузьмовна Тарлина.

Щәлта Комсомольск кәрт ләп тәхәрсы, щирн Манин щемья Корлики кәрта касләс. Тәта Люба эвие ашколая мәнәс, вән классәтн Ларьяк кәртән вәндтыләс. Нивл класс етшуптумал юпийн Ёмвоша мәнәс, тәта педучилищайн вәндтылдыт питәс. 1971-мит олн нәпекәң айдат нә лүв рәт Нижневартской район Корлики кәртәда рәпитты китсы, тәп лүв тўтәң хопн Сәрханл воша мәнәс. Щәта район кәщайт рәпитты хота юхтәс, лүв Дарко-Горшково кәрта рәпитты китсы. Щәта лүв икел пида вәтаңа йис. Щәлта тәм кәрт ләп тәхәрсы, щирн Любовь Кузьмовна Лемпино кәрта рәпитты китсы. Щәлта икел Сәрханл вошәң хотәт

омәсты тәхия рәпитты вохсы. Щи пурайн Любовь Кузьмовна Ленинград воша А.И. Герцен немпи пединститута немасыя курса вәндтылдыт китсы. Ол мәр вәндтыләс. Елды 1977-мит ол вўш эвәлт Сәрханл вошн кимит ашколайн ай нявремәт вәндтәс.

» Ма Сәрханл район ашколайтн яң ол рәпитсум, Сәрханл вошн – 15 ол, щиты 25 ол нявремәт вәндтуман вәсум, – лупәс Л.К. Тарлина.

Сәрханл вошн лыв щемьяелн хәлум няврем Наталья, Татьяна па Евгений сема питсәт.

Әхат Любовь Кузьмовна Сәрханл вош кәщайт рәпитты хотн вошәң шуши мир верәт нух вантман па нўшайт тўңматман рәпитәс. Щәлта ищимәщ рәпата Сәрханл район кәщайт рәпитты хотн тәс.

1997-мит олн рұтыщаты мәнәс. Рұтышуман лүв арсыр ванлтупсәта, мирхотәта, вәндтылдыт хәрәта яңхты питәс. Нявремәда арсыр овощәт енмәлды нётл.

» Ма «Катра Сәрханл» музей хуща ям арат ол методиста рәпитсум. Юхи хәшум оләтн щәта ванкўтлы шуши мир арсыр верәта вәндтылдыт хәрәт ләщәтлұйт. Ма щи пурайн ищи тунты, лұом юх эвәлт

Л.К. Тарлина М.В. Ситникова пида ваньщәсәләнән

арсыр пурмәсәт верты вәндтылдсум.

Вухаль нә Валентина Шадрина ищи шуши мир ими верәта вәндтылдыт хәрәт ләщәтты питәс. Мосл лупты, ма катрайн нәмулт пурайн ән ёнтсум. Ин айлтыева рәт мирем имет верәта вәндтылдыт щи олңитсум. Интәм ма хәнты ёрнас ваньщәсты па ёнтты вәндтылдлұм. Ма айтәлн вантсум, муй щирн аңкәм ләмәтсухәт ваньщәсәс па ёнтәс, тәп щи вер олаңән уша ән версум. Интернатн вәлмәмн мўң ищи ән ёнтсўв, – Любовь Кузьмовна нәмәлмәслә.

Лүв нявремәдә вәна йисәт, хулыева рәпитләт. Тәтә – юриста вәндтыләс, Сәрханл вошн депутата нётәсты неңа рәпитл. Евгений пухл «Промстрой» тәхийн рәпитл. Любовь Кузьмовна хәлум хилы, щит Диана, нәмәсңән Ярослава па Святослав енмәлды нётл.

» Нәмәсңән пида щикўш лавәрт, лын ашкола тумпи арсыр секцията яңхләңән. Ма хилылам пида

«Катра Сәрханл» немпи музея арсыр шуши мир ёмәңхәтләта яңхийлдлұм. Хәнты мирем олаңән пұтәртлұм, йис пұтрәт, моньщәт моньщлұм. Щирн лыв вәлэл, хуты лыв хәнты мир эвәлт, – Любовь Кузьмовна лупл.

Юхи хәшум артән ма Любовь Кузьмовна эвәлт мәнум ёнтәсты хәр олаңән иньщәссум. Лүв лупәс:

» Шеңк ям, хуты Сәрханл вошәң неңәт пәта ищи әмща вәл шуши мир имет ёрнәсәт ваньщәсты па ёнтты. Тәм ёнтәсты хәр тәса ләщәтман вәс – хәлум хәтл «Валикас» немпи рұтыщаты тәхийн вәндтылсўв па вәдсўв-холсўв. Тәта кўтәвн вәтаңа йисўв па елды ләхсәңа вәлды питлұв.

Ешәк Любовь Кузьмовна, сема питум хәтлән пида! Нәң нәптән 75 ола йис, елды хўв йис, хўв нәпәт тумтака, уяңа-щўняңа вәда!

Путәр хәншәс:
Людмила Гурьева

Ас халты тылашн 27-29-мит хатлһанн Ёмвошн «Торум Маа» немуп пурмәс әкәтты па шавиты хотн «Касум ёх» мирев хўв мўв касәлтупсы вәс. Лыв «Гастрольная карта Югры. Большое путешествие. Музеи-юбиляры в столице Югры» округ проект мухты тыв юхәтсәт.

2026-мит одн «Касум ёх» немуп тәхи 35 ола йис. Лўв 1991-мит одн пўншса па сыры «Казымский этнографической музей-парк» нем тәйс. Тәмхәтл щи тәхи вәна йис па ханты мирев йис вәлупсы шавиты па елды тәты пәта арсыр верәт верты питәс.

Тәта йис вәлупсы лылаң щира вәл, тәта ханты путрәт, арәт, моньшәт сащләт, тәта поры пәсанәт, йирәң пәсанәт верәнтлайт, тәта имет шўкшәсман омәсләт, икет па кешийн нюхрәнтләт, лаюмн сәвәрләт.

«Касум ёх» кәща ими Светлана Рандымова путрәтс, мәта одн па муй вўрн тәм тәхи тывәс. Касум вошн Андрей Александрович Ерныхов 1980-мит одн пурмәс әкәтты па шавиты хот омсәлтәты нумәс верәс. Щи хот 1991-мит одн Амня хуша пўншса.

2013-мит одн хот йилуп тәхия тәсы. Щәта рәпитты мирев сыр-сыр ёмәңхәтләт верәнтләт, пойкшәләт, рўтьшәты хәтләтн па тәхи эвәлт хәттәты мир пәта рәпитләт, шив мўвев арсыр мўв сўңәт эвәлт па па хон пеләк эвәлт ищи мойңа юхтылдләт. Тәм оләтн йилпа арсыр мосты хотәт па хәр тәхет омсәлтәсыт.

Касум мўв мирев йис вәлупсы Югра хон вошн

Вәйтәнтупсәта юхтум хәннәхуятәт

2025-мит одн 17 шурәс хәннәхә тыв юхтылдләт.

» Мўң нәптәв хулна ай, тәп мўң иса пўш вәна ювум ёхлўв пелә вантман рәпитлўв. Мўңева и щирн мосл йис верәт шавиман тәйты, кимәт щирн па щи йис верәт тәмхәтл вәлупсыя мәстәты мосл, – путрәтсәт кәща ими Светлана Ивановна.

Хәлум хәтл мәр «Торум Маа» хуша Касум мирев рәпитсәт, тыв вәйтәнтупсәта юхтылум мирев па арсыр пищәт вантсәт – Касум мирев йис вәлупсы, йис пурмәсәт па Касум мирев ләңх верәт, кәлт верәт. Сыр-сыр ванлтупсәт вәсәт. Юнтты хәрәт верәнтсайт, Касум мўв хәнтәт пида па пурмәс әкәтты па шавиты тәхет хуша рәпитты мирев пида вәйтәнтупсәт вәсәт.

И вәйтәнтупсәв – щит карты щўңк мухты верум «Эхо войны: письма из прошлого» ванлтупсы. Щи вәйтәнтупсыйн Касум вошн вәлум ики Георгий Александрович

Канев Вулаң далъ хәр эвәлт хәншум пищмайт оләңн па муй лўв оләлн хотәң ёхләл путрәтсәт. Щиты щи лўв хәншум нәпекләл мухты щи далъ пурайн шәкәң вәлупсы тәмхәтл вәнта юхтәс. Тәм ванлтупсыя юхтылум ёх лавәрт нумәсн тәлтаса мәнсәт, щи мурт щи нәпекәт мухты щи нәпәт вәлупсы сәма хойс. Тәмәщ хәннәхәйт ищи Касум мўвн вәсәт.

Па вәйтәнтупсы тәхетн йис хәнты мир вәлупсы оләңн путрә мәнәс, ванлтупсәт хуша йис пурмәсәт шивәләты, йис хәнты моньшәт-путрәт хәләнтты пищ вәс.

Вәйтәнтупсәта юхтылум ёх Касум мўв эвәлт тўвум турнәң шайн яньшлтәсыт, нянь кәр хуша верум каврум нянян лапәтсайт.

Акмум мирева няврәмәт пәта па хотәң ёх пәта верум әктупсәт, юнтты хәрәт па юнтты пәнтәт, нумсәң юнтутәт, ис хурәт щира верум моньшәт па моньшәң арәң әшәт хўват шәшиләты, юнтты хәрәт вантты әмәщ вәс.

Няврәмәт пәта вера ар вәйтәнтупсы верәнтса, «Касум ёх» хуша рәпитты мирев ясәңн – щит мет мосты утәт. Моньшәт-путрәт мухты арәң йис ёхлўв, моньшәң йис ёхлўв тәмхәтл вәнта тәм йис няврәмлўв пида лылаңа щи шәшиләты питләт.

«Торум Маа» пурмәс әкәтты па шавиты хот хуша ух тәты щира рәпитты хәннәхә Елена Федотова хўв мәр «Касум ёх» центр хуша рәпитәс, ин па путрәтсәт, муй вўрн лыв йис путрәт-моньшәт пида тәмхәтл рәпитләт:

» Мўң мет оләң моньшәт әкәтлўв па нәпека хәншлўв. Щәлта па нәмәслўв, муй верты тәмхәтл енумты няврәмәта моньшәт әмәщ хәләнтты пәта. Лыв хушы айтелн щи моньшәт кўтн ән енумсәт, арәң ёх, моньшәң ёх, хуйтат щит ән па вәлэл. И щир – щит лылаң щира верты йис хурәт, щәта сайлум тәхет эвәлт хурәт пелә потум тўт ешәт есәллайт па ихтум сух тәм пеләкн щи хурәт щитывләт, щәта лыв шәшиләләт, щәта

дыв путартлът. Щадта мўң моньщ ёх пәнтәт верты пйтсўв – «Ими хилы» па арсыр моньщәң ёх пәнтәт. Нявремәт ши моньщ пәнтәтн арсыр пища пийылдәт, арсыр юнтты утәт уша верләт, давдәсты пищәт вәйтләт, муй вўрн давәрт тәхет эвәлт ел вўншты. Мўң пәсан әхтыйн юнтты утәт па верәнтыйлсўв, па тәм йис щира моньщәң ёх вәлупсы кертыйлсўв. Ши кўтн «фольклорная мафия» юнтты хәр тәйлўв, щит иса пўш хәнты мирев арәң ёх, моньщәң ёх хәр. Щиты ши йис моньщәң ёх пида и пәнт хўват шәшидуман, и сурта пийылдман, йис моньщәт нявремәт нумәсн хәщләт. Наука щира вәлты ёх ищи ищиты ши путартләт, тәп щирн нявремәт моньщәң ёх йма вәты пйтләт, хән ши ёх тәм вәлупсыя юхәтләт.

Па и вер «Касум ёх» тәйләт – щит йис нумсәт, йис ләңх верәт, калт верәт шавиман тәйты. Ши верәт кўтн М.В. Кабакова верум «По сакральным тропам души» вәйтантупсы вәс – щит вәлмәт верты ёх оләңән. Касум мўвн йисн ар хуятәт щимәщ пйт щитсәт, вәлум вантты па ши вәлмәт мухты хәннхә ел мәнты вәлупсы пәнтәл шиваләты. Марина Викторовна путартәс, муй вўрн лўв щимәщ нумәсн юхәтса, муй вўрн Касум вошн вәлмәт верты хот верәс. Акмум ёх вәлмәт оләңән путартты вера ләңхасәт, щит пәта хўв мәр ши верәт оләңән учёный щира вәлты ёх, пурмәс шавиты хотәт хуца рәпитты ёх па ар хуятәт путартсәт. Ши ёх кўтн «Архетипы в мире сновидений хантов» киника вәс, хәншум хәннхә Т.А. Молданова, ши киника посн вәлмәт верты хот пўншты нумәс ши юхтәс.

Юнтты хәрн. П. Молданов верум хурәт

Юван Шесталов мемориальный кабинет-музей хуца әктупсы вәс, мәта тәхийн нявремәт верум «Мирем моньщәт елды тәлләм» моньщәң киника оләңән путәр мәнәс. Ши киника Касум вош нявремәтн хәншса па верса. Ищи хот йитн ёңта пәсан вәс, мәта тәхийн няврем верты моньщәт оләңән путрәт мәнсәт. Учёной ёх щира, хән няврем моньщ моньщты олңитл, щирн ши йис моньщәң верәт тәмхәтл, вәнта юхәтләт.

«Касум ёх» хуца рәпитты мирев пәта верум хәтләтн лывела арсыр ёх, щит культура хуца вәлты кәщайт, учёный щира вәлты хуятәт ар йм вўща ясәң китсәт па путартсәт. Ши ёх тәм мосты верәт оләңән путартсәт, пурмәс әкәтты па шавиты хотәт хуца рәпитты мирева ийха пилтәщман рәпитты мосл па йилпа енумты айлат ёха ши йис верәт юкантты.

«Большое путешествие» проект верум ёх нумәсн – щит и нумәсн вәлты ёх ийха әкумты, путартты вәйтантупсы. Тәм ол шәпн Ёмвоша па мўвәт эвәлт пурмәсәт шавиты хотәтн рәпитты мирев па юхәтләт.

Елена Федотова ши вер оләңән путартәс:

С.И. Рандымова икел па яйл пида

» Культура хуца мўң ийха пилтәщман ат рәпитлўв, и нумәсн ат вәллўв. Мўң кўтлўвн ат путартлўв, ийха арсыр проектәт ат верлўв. Округев хуца мет тынәң ут – щит увәс мирев йис верәт. Ин мўвтед мирев ищи щимәщ нумәсн юхәтты пйтса. Мәта тәхетн йис верәт шавиман тәйлайт – щәта мир әрәңа вәлләт па таксар лыпи нумәс тәйләт.

Ремёслайт центр хот кәща ими Марина Кабакова путартәс, пурмәс шавиты хотәт дыв щирәлн тәп щирн лыләңа вәлләт, хән верәң ёх па учёной ёх пида вана вәлләт:

» Немасыя пурмәс шавиты хотәт вәлупсы – йис верәт шавиты па ши верәт тәмхәтл вәнта тәты. Хән нумсәт тәмхәтл верәт вўша

юхәтләт – щирн йис верәт елды вәлты пйтләт.

«Касум ёх» хўв мўв касәлтупсы Югра хон воша – щит ар мўвәтн вәлты мирев вәйтантупсы, и нумәсн вәлты мирев вәйтантупсы. Ин йма кәл, тәмхәтл тәйты пурмәсәт шавиты хотлўв арсыр йилуп пищәттәйты пйтсәт, щит пәта тыв арсыр мир ши юхәтләт.

Ёмвошн вәлты мирев тәта Касум мўв вәлупсы шиваләсәт. Пурмәс шавиты хотәтн рәпитты мирев пида дыв кўтәлн вәйтантыйлсәт па путартсәт. Верәң ёх па шиваләсәт, муй кема дыв верты верлал мира мосләт па муй щира елды вәлты пйтләт.

Путәр хәншәс:
Пётр Молданов

Решетниковәт хоттел, ёх Сүмәтвош эвәлт

Мәнум ол юхи хәшум тыдәшн Ёмвошн «Лыдәң союм» тәхийн әмәш вәйтәнтупсы верәнтсы. Щит «И рат хәр ёх» вер щирн Сүмәтвош эвәлт юхтум Решетниковәт хоттел, ёх пида вәйтәнтыйлды щир вәс. Вошәң па мойң мир әктәшсәт, дәлн хәдәнтты, хутыса тәм хоттел, хуятәт вәсәт, муйсәр әмәш па мосты верәт рәт мүйел пәта версәт.

Решетниковәт хоттел, ёх. Н. Вах верум хур

Олңәлн нявремәт вәндтәты тәхийн рәпитты нә Ирина Белявская «И рат хәр ёх» вер олаңән путәртәс. Тәм вер дыв 2022-мит олн олңитсәл па интәм хәдмит хоттел, ёх олаңән айт әкәтсәт.

И.В. Белявская Ерныховәт хотәң, ёхләд олаңән путрәт әктәс. Мет олаңән лүв әңкел рәтләд олаңән киникайт хәншәс, ин па лүв елды тәм вер тәллә.

Щәлта Ольга Норова Анямовәт вухаль рәт ёхләд олаңән путәр тәс. Лүв рәтләд Увәс Кев хуши вәлләт. Щәтәшәсел – Илья Васильевич Анямов вүды тайты хәя па вой велпәсләты хуята вәс. Аня – щит вухаль щирн «олаңмит» па ищиты «хурамәң».

Тәм пүш па Решетниковәт хоттел, ёх олаңән путәр мәнәс. Григорий Петрович Решетников Ёмвошн сема питәс па енмәс, тәта лүв рәтләд

вәлләт. Лүв па интәм Сүмәтвошн семьяйл пида вәл. Имел Валентина Андреевна Решетникова (Головина) Сүмәтвош районән сема питәс па енмәс. Лүв Ванзетур кәртән сема питәс, әшкола юпийн Ёмвошн медицинской училищайн вәндтыләс, акушер тохтура йис. Дмитрий пухән па Татьяна эвән Ёмвошн вәлләңән. Евгений пухән строителя вәндтыләс, ин Сүмәтвошн вәл па рәпитл. Тәм вәйтәнтупсийн Решетниковәт Сүмәтвош, Хулимсунт кәрт па Ёмвош эвәлт вәсәт. Ин дыв нивл хилы па хилнә тайләңән.

Валентина Андреевна Головинәт хоттел, ёхләд олаңән путәртәс. Лүв әсел рүш хә – Андрей Алексеевич Головин Саранпауль кәртән сема питәс. Андрей Алексеевич әшкола юпийн Ёмвошн фельдшерско-акушерской әшколайн вәндтыләс. Щит етшуптум юпийн Устрём кәртән

пәльницайн еша рәпитәс, щәлта армия вүсы. Армия юпийн Түкьякәң кәрта рәпитты китсы, щәта лүв ай тохтура альшәсы. Ин тәм вәнты лүв щәта нәмлы па ям ясәңән лүв олңәлн путәртл. Әсел хәнты па вухаль ясәңәң вәйтәс па шуши мир пида яма путәртәс. Щәлта Ванзетур кәртәң па Сүмәтвош пәльницайнәң хуши тохтура рәпитәс. Ма лүв олңәлн атәлта әхәт путәр хәншлум.

Әңкел Нина Фуатовна, щит хәтань опраш нем тайс, лүв Нина Фёдоровна щирн альшәсы. Лүв Сүмәтвош район Суреи кәртән сема питәс, әхәт дыв 1950-мит олатн, хән колхозәт яха кәрәтсийт, әңкел Марфа Семёновна Ользина пида Түкьякәң кәрта касәлсәңән. Нина Фёдоровна аңкаңкел Прасковья Константиновна Ользина (Себунова) шеңк сәмәңә тайсәл. Аңкаңкел арсыр мосты верәта вәндтәсы, лүв нянә

верты нәңә рәпитәс, мир ямәлды хошәс.

Әңкел Нина Фёдоровна Поднавәт кәртән вәндтыләс, агронома йиты шеңк дәңхас, тәп щиты ән тывәс, лүв колхозн рәпитәс. Әхәт заочной щирн Тәпәл вошн культпросветучилища етшуптәслә па Ванзетур кәртән киникайт мәты хотн библиотекарә вәс. Лүв оса рәпата тәс, арсыр мойлупсәтн па ишәк непекәтн мойдылсы, Культура вудәң рәпатнек, «Ветеран труда» немәңән тайс.

Валентина Андреевна әхәт нявремләд пида Түкьякәң па Суреи кәртәңә яңхсәт, вантсәт, хута опрашләд вәсәт, кәртәң мир пида путәртсәт, әңкеләсел па рәтләд олаңән нәмәлмәсәт.

Мосл лупты, хуты Решетниковәт-Головинәт ям түр сый тайты арәң ёх, дыв хулиеа ариты хошләт. Андрей Алексеевич Головин яма ариты хошәс па кўлупн етнхотәтн арийс.

Дмитрий Решетников хиләл «Хәтл» немпи Асугорской театр хуши хәнты юнтәс, лүв ищи тәс түр сый тайл. Ин әшколайн нявремәт нарәсты вера вәндтәл. Тәм вәйтәнтупсийн дыв ищи хурамәң арәт арисәт. Валерия хилнәңәл (Хулимсунт кәрт эвәлт) тәм етнхотн «Вот поезд мчится на восток» ар арийс. Тәм ар хәнты аңшәсел Андрей Алексеевич арийс, па дыв хотәң, ёхләд пида нумәс версәт тәм ар ариты па щит унтасн ай кина верты.

Тәм вәйтәнтупсы шеңк сәмәң, па вещкат вәс, хулиеа, хуйтат тыв юхтыйлсәт, ям нумәсн юхи мәнсәт.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Менкҗән ешалт етсәң

Рат хәр пұңадн. С. Рандымова верум хурәт

Касум мұвн рұтыщаты хәтләтн

Рұтыщаты хәтләтн па ёмәңхәтл пурайн рәпатаев щиты верты па ләщәтты мосл, ләдн кәртәң па мойң ёхлұва тыв әмәщ юхәтты ат вәс. Кәртәң мириев па мойң ёхлұв юхәтләт, ләдн йис катра пурмәсәт вантты па уша верты, муйсәр мир тәта катра пурайн вәсәт.

Касум вошевн рұтыщаты хәтләтн па ёмәңхәтл пурайн кўлупн, «Касум ёх» музейн, киника тайты хотн мўң мирев пәта арсыр ванлупсәт ләщәтлүйт.

Юхтум хәннехуятәт, мойң ёх арсыр ванлупсәт вантләт, нявремәт арсыр мир юнтутәтн юнтләт.

Рұтыщаты хәтләт па йилуп ол ёмәңхәтләт пурайн «Касум ёх» катра пурмәсәт лавәлты па шавиты тәхийн «Ма моньща эвәлдум» хәнты моньщ немпи вер верәнтлүйт.

Арсыр әмәщ верәт тәм хәнты моньщәң утәт мира ванләтәти пәта вәлдәт.

Вәнтән кўраң, әш хұват шәшман арсыр моньщ утәт нынана ликумләт.

Ими-хилы путәртәл, муй верты мосл, ләдн еллы мәнты па хуйтат тўңширәңа муй тәса кўсы юнтләт па па юнтутәт

тәса верләт, нохәр еша павәтләт.

Тәп моньщәт хуша атум утәт ищи вәлдәт. Еша па кўр әшн мәндәң, ешалт кәт вән менкҗән етләңәң, дын ёха кәсупсы верләңәң, сора духн хәхәлты мосл, сора ки тывл, мет йм, мултыйн щи мойләдыйн.

Щәлта еша вәлман мет пакәнты моньщ ими, щит кәр ими па итәх пурайн лон верты ими щи юхәтләңәң, мулты атум пакумты верәт партләңәң верты, ләпәлдыйләңәң, партләңәң атләң лон верты, сыйңа навәртты па якты, щиты нявремәт па вән ёхләл пидә юнтләңәң.

Шай яньщты хотн мир шайн яньщтәлүйт. Щәлта путәртлүйт, муй йис вәлупсыйн хәнты мир версәт, мәша ки йисәт, пуртән әнтәм пурайн. Хәнты мириев вәдәт, муйсәр шай верты мосл, ләдн ләлты тўр мәш ймәлты муй па па мәш. Сәвупсы тәпл

Мойң ёх арсыр пурмәсәт верләт

мәшн нәтл. Мойң хуятәт арсыр епләң турн шай яньщләт, лывела путәртлүйт, муй вўрн воньщумутәң лыптәт әкатты па шавиты, муй вўрн воньщумутәт кавәртты па мулты сырсыр щира верты. Вошәң мир амәтләт, там йисн арсыр мәшәт эвәлт турнәң шай, – щит мет вән вер.

Ма нумсәм щи ләрийл, муй лампа нумсәң мўң ёхлұв, муй лампа мўң увәс мириев щимәщ ар митра тайләт.

«Прометей» немпи культура хот йилуп ол рұтыщаты хәтләтн рәпитәс, щәта ёмәңхәтләт пурайн «Хән ущхұль верәт юхәтләт» әмәщ етнхот ләщәтсы.

Киника лўңәтты хотн арсыр верәнтты хәрәт верәнтсыйт, лўңәтты етнхотәт ләщәтыйлсыйт. Нявремәт стихәт па путрәт путәртсәт, хурамәң хурәт хәнты моньщ оләңәң хәншсәт, итәх пурайн мулты ёнтсәт, хурамәң мойлупсәт версәт.

Ләңхалум лупты, рәпитты ёх ар верләт, ләдн кәртәң па мойң мира мўң хушева әмәщ яңхты атвәс.

Йм нумәслұв еллы тәлұв. Тәлаң ёш, тәлаң кўр! Нынана тәм йилпа юхтум ол пәта вән вўща ясәң китлұв!

Путәр хәншәс:

Светлана Рандымова

Ю.А. Туев. Н. Краснопеева верум хурāt

Шиты 2007-мит олн ма Сүмāt-вош район Пәкәр кәрта яңхсум. Кәртāң ёхдам хуши йис верāt шира путремāты лунтыйлсум. Юрий Алексеевич Туев аңшащел ики йис āнтуп кел шавиман тāйсāлдэ па мā-нема ванлтāслэ па музея мāслэ.

Лүв аңшащел Леонтий Ефимович Туев 1899-мит олн сема питāс. Вулаң дāлын вәлум пурайн Ленинградской дāль хāрн дāлясāс. Щāта мēшмāл-са па госпитальн лыпāt хойты ты-лāщ 5-мит хātāлн āнтēма йис. Пис-карёвской шākāң тāхия шависа.

Леонтий Ефимович олāңāн ма ёх элты тāmāщ путār хәлсум па ши пурайн нēпека хāншсем.

Советской лāщ омсум пурайн

Ма йис пурмāсāt шавиты «Торум Маа» музей хуши рē-питмем пурайн хāнты ай кәртāта немасыя кашāң тāл ко-мандировкая яңхсум. Хāнты ёхлāв рāt лерāt уша верты па нēпека хāншты мосāс. Хāнты йис пурмāсāt кāншты па музея шавиты шира лātты пāта, лāлн мулты пурайн йилпа ёнумты ай ёх ванлтупсәтн ши пурмāсāt ат вантсэл.

Вес әхты кәртāң хāнты хә йис āнтуп кел

Сүмātвош района ар ссыльной па репрессированной ёх тәса. Ши пурайн баржайн түвум ёх Ай Ас рӯвая Устрём кәрт нүмпийн нык хāйсāйт. Сӯса ювум пура ищки, па ёх мӯв лотāt хирты питсāt, лāлн ёрт па вотас элты хāнемāты. Хāлзвāt хātл рӯва кимда ай хопāң ики нык хойс. Лүв хұлы хир па мис ёсум йиңк нык рӯва кимда омсāлсāлэ па щитāлн мāнāс. Шиты ин ай хопāң ики кашāң хātл летутлал тәтьлийс. Щит Леонтий Ефимович вәлмал. Ши пурайн шāk түвум ёх нявремāt ин тām хātл вāнты нәмлэл ши вер па вән пēмашипа ясāң ястāлāt. Леонтий Ефимович āнтэм ки вәс ши пурайн, алпа, деллы шәңк лавāрт вәс. Хулща шāңкап летут лāлн вӯсāt?

Ши пураятн Леонтий Ефимович лўң кәртэлн щемьяйл пида вәсāt. Ши Туевской немуп пусл Ай Ас элты увāl. Алпа, лүв щāта велпāслумал хұватн шир Туевской пусла ши айлса. Щāта дыв лўңāн мислала па довла-

ла турн версāt. Хўл велпāслуман лўң мār вәсāt.

Ай Ас хұват тўтāң хопāt яңхсāt па бакенāt атлāн тўт вўщитты щира Леонтий Ефимович бакенщика рēпитāс.

Архив нēпекāt хұват уша версем, лүв ям велпāс хәя вәлмал: «IV квартал 1931-мит олн лепāk, нюхāс, вухсар – 250 шойт арат па лўк, пойтэк, пāстэк, кўтари – 25 пидаңа мушчатыйс».

Леонтий Ефимович Вулаң дāля мāнмал пурайн юлн имел – Анастасия Матвеевна па хәлум пухāl – Данил, Алексей, Никифор – хāщсāt. Пухлал 8-13 ода тәп ювмел. Щит архив нēпекāt хұват уша версем.

Ин тām хурн вантты āнтуп келзв йис пурмāсāt шавиты «Торум Маа» музей хуши мулты арат пўш арсыр ванлтупсәтн ванлтāса. Йис пура вўш элты велпāслāты ёх āнтуп келлал арсыр хурамātн хурамтлāллал. āнтуп кел хұваттāлн карты похлā-тāн, па карты хурамātн ёнтум. Сотпāl тāлаң юх элты эвтум. Сотпāң кешел ай карты келн āнтуп кела тāхāрман. āнтуп кел шāнш пелākн йив пухие āньшар па тāйл, велпāс хāйл лавālты шира. Кеши енлāl инкрустация-насечки хурамын верум. Ма тāmāщ хурамын верум кеши нē-мāлт хуят хуши āн вантыйлсум. Щирн щимāщ хāнты хуят āнтуп кел ши ин йис пурмāсāt шавиты «Торум Маа» музей хуши вәл.

Путār хāншāс:
Наталья Морозова

Увӑс мӱв сӑмӑҥа тӑйты питсум

Щиты лупл киргиз ими Карачач Джумаевна Исмаилова. Лӱв тӑнял немасыя па мӱвӑт эвӑлт касӑлты вер поступсы щирн па хон пелӑк Киргизия мӱв эвӑлт Россия мӱвева каслӑс. Мет сыры Москва хон воша юхтӑс, щӑлтаса вӑлты па рӑпитты щира Ёмвошев пирийс. Тыв юхтӑс па округ вӑнлӑтты вер тӑты институтн рӑпитты питӑс.

Лӱв мӱҥ редакцияева мойҥа юхтылӑс па вӑлупсӑл олаҥӑн пугӑртӑс. Карачач Джумаевна ай кер тылӑш 12-мит хӑтлӑн 1968-мит олн Киргизской АССР Чуйской область Кеминской район Ильич кӑртӑн сема питӑс. Лӱв лупӑс, Карачач немл киргиз ясӑҥ эвӑлт тулмашӑтты ки, щит «питы ӑпӑт». Иина па тӑм ими питы ӑпӑт тӑйл.

1985-мит олн Карачач ӑшкола етшуптӑс па Фрунзе вошн Бишкекской гуманитарной университет «рӱш ясӑҥ па литература» факультетн вӑнлӑттылты питӑс. Ӗхӑт непекаҥ айлӑт не ӑшколайн нявремӑт рӱш ясӑҥа па литература явӑнлӑтӑс. 2005-мит олн Киргизия мӱв кӑщӑя вӑнлӑттылты академия хуҗа вӑнлӑтылӑс. Еллы лупӑс:

» Рӑт мӱвемн ма ӑшколайн рӑпитсум па арсыр оса рӑпатайт тӑсум. Щиты «Ось мира Манас» немпи оса тӑхи пӱншмемн ма кӑт вӑн мӱвтел мир мирхот верӑнтсум, шив арсыр вӑн учӑнойт юхтылӑсӑт. 2020-мит олн Киргизия мӱв президента йиты вӱратсум, щирн пиристы верн кӑссум. 2023-мит олн депутата йисум па арсыр киргиз мир нӱшайт тӱҥматты нӑтсум. Щи пурӑйн президент хӑев С. Жапаров эвӑлт «Ось мира Манас» научно-космической тӑхи омӑсты пӑта яҥ гектар мӱв вохсум,

тӑп российской инвестор ӑн вӑйтсы, щирн ши вер худна ӑн версы. Вет ол киргизской учӑной ӑх пила тӑм вӑн вер тӱвман рӑпитсӱв, киргиз мир вӑлупсы олаҥӑн кӑт вӑн киника есӑлсӱв. Щӑлта ма Бишкек вошн юхи хӑшум вӑн мирхот верӑнтсум, ма верлам па ӑха мӑслам, лӑдн еллы ат тӑсӑл па немасыя поступсы щирн Россия мӱва касӑлсум.

Тӑнял Ёмвоша юхӑт-малн Карачач Джумаевна имухты округ шуши мир олаҥӑн уша верты питӑс. «Торум Маа» музея яҥхӑс, хӑнты мир художник Геннадий Райшев хурӑт вантӑс, шуши мир писателӑтн хӑншум киникайт лӱҥтӑс па па верӑт олаҥӑн уша верӑс. Лӱв щиты лупл:

» Мет сыры вухаль мир йис пугӑр лӱҥӑтсум па уша версум, муй щирн тӑм мир тывӑс, муйсӑр Найт-Вӑртӑта пойкшӑлӑт па па ӑмӑш верӑт олаҥӑн. Юван Шесталовӑн хӑншум лӱҥтарӑт лӱҥӑтмемн нумса юхӑтсум – муйсӑр вулаҥ поэта лӱв вӑс. Еремей Айпинӑн хӑншум пугӑрт эвӑлт ищи уша версум, муй вӱрн тӑта, Увӑс мӱвн, советской дащ верум пурӑйн шуши мира лавӑрт вӑс. Ма хулыева лӱв пугӑрлал лӱҥӑтсалам.

Щи тумпи Карачач Джумаевна Ёмвошн лӑ-

К.Д. Исмаилова Ксения Егорова эви пила

щӑтум шуши мир ӑмӑҥ-хӑтлӑта юхтыл, лӱвела ӑмӑш «Ёмвош ӑх» неҥӑт ариум арӑт хӑлӑнтты, лӱв мӱҥ хуҗева округ мир творчества хота мойҥа юхтылӑс.

Ёмвошев олаҥӑн щиты пугӑртӑл:

» Ёмвош – шеҥк хурамӑҥ вош! Худна вошӑҥ мир эвӑлт олаҥмит губернатор хӑ Александр Васильевич Филипенко олаҥӑн ям ясӑҥӑт хӑлӑм. Вантӑ, лӱв округ кӑщӑя вӑлмӑл пурӑйн Ёмвош хурамӑҥа йиты питӑс – арсыр йилуп па хурамӑҥ хотӑт омӑсты питсыйт.

Тӑм вошн ма хӑнты мир поэтесса Мария Вагатова, писатель хӑ Еремей Айпин пила вӑтаҥа йисум. Щи тумпи округ шуши мир вӑлупсы лавӑлман тӑйты па нӑтты не Людмила Алфӑрова, «Ёмвош ӑх» ариты тӑхи кӑща не Фаина Иштимирова па па ям хуятӑт пила вӑй-тантыйлсум.

Югра мӱв йилуп кӑща хӑ Руслан Кухарук пила вӑтаҥа йисум. Ма щиремн, лӱв Югра мӱв пӑта иса муй верл, лӑдн округ еллы тӑшӑҥа па хурамӑҥа ат йис.

Мосл лупты, Карачач Джумаевна 2020-мит ол вӱш эвӑлт киникайт хӑншты олґитӑс. Щиты непекаҥ хӑншты ӑх кӱтн «Чеховская осень – 2020» литературной кӑсупсыйн кӑсӑс па лауреата йис.

Интӑм лӱв лӑҥхал, лӑдн лӱв рӑт Кыргызстан мӱвелн Вулаҥ Екатерина па Атак батыр, лыв Курманжан Датка хон имел па рӱш генерал хӑ М.Д. Скобелев пӑта кев хурасӑт ат омӑсыйт. Вантӑ, тӑм йисн енмӑлты айлӑт ӑха вӑты мосл, хуты лыв ӑрлал унтасн Кыргызстан мӱв тывӑс.

Пугӑр хӑншӑс:
Людмила Гурьева

Ас нопатты тылщ 19-мит хэтл вўш эвэлт па 23-мит хэтл вўш вэнтэ Югра мўев луваттын финно-угорской мир писателыт вэйтантапсы мәнәс. Ши киньща Ас нопатты тылщ 21-мит хэтлн киникайт хәншты хэйт-неңәт Кондинской района «Силава» этнопарк тәхи вантты тәтылсыйт. Ищи пурайн ма Марий Эл мўв киникайт хәншты не Лидия Иксанова пида вэйтантайлсум па путремәсум.

Кәт ясаңән лўңтарәт па путрәт хәншәл

▲ Л.Г. Иксанова

Лидия Геннадьевна, хута сема питсән, енумсән па елды вәндтыйлсән?

► Ма тәм нуви тәрүм идпия Марий Эл мўв Моркинской район Кумужьял кәртән 1966-мит одн юхәтсум. 1973-мит ол вўш эвэлт па 1984-мит ол вэнтэ Кумужьял кўтуп ашкола хуца вәндтыйлсум. Щәлта па 1984–1989-мит олән историко-филологической факультетн Марийской государственной университетн елды вәндтыйлсум.

Университет етшуптүмем юпийн ол мәр киникайт есәлты тәхийн рәпитсум. Әхәт Шуарсолинской кўтуп ашколайн нявремәт рўщ ясаңа па литература вәндтуман вәсум. Тәмхәтл И.С. Палантай не-муп культура па искусства колледж тәхийн нявремәт вәндтуман рәпитлүм. Ма ймкәм арат лўңтар хәншсум. Щит пәта поэтесса, писатель па драматург неңа ищиты

щи лўңтәсум, Россия писателыт Союз тәхи хуца вәдлүм па педагогической наукайт кандидат неңа йисум. Араттелн вәлупсы хўватн 11 лўңтарәң непек хәншсум па есәлсум. Щиты 11-мит киникаем «Мўвн вәлтыя йм вош» немн юкәнтсем. Ма, вантә, ар пеләк мари әхләм рәт мир ясаңән арсыр лўңтарәт па путрәт кашәң пўш хәншлүм. Тәп юхи хәшүм пурайтн рўщ мир ясаңән ма ищиты ши киникайт хәншты питсум. Щәлта ши вер тумпийн арсыр поэтәт хәншум хурамәң лўңтарәт-путрәт ма рәт мирем ясаңа тулмәштәты питсум.

Кашәң йилпа юхәтты хәтәлн мўң рәт ясаңлўвн шеңк шимл хәннехә непек лўңәтл, ши вер пәта мўңева рўщ ясаңән ищиты тәмхәтл ар киника есәлты мосл. Ләлн мўң мари әхлүв литература па культура рўщ ясаң унтасн ищи ймсыева елды ат тәсы.

Лидия Геннадьевна, нәң лупсән, хуты тәп рәт ясаңән лўңтарәт па путрәт хәншлән, мәтты киника, алпа, рўщ ясаңән хәншсән па есәлсән?

► Мўң щикўш арсыр мосты верәт верлўв, лўңтарәт па путрәт мари мир ясаң щирн кашәң пўш тәса ләщәтлўв па хәншлўв, ищипа мўң ясцев па культура верәт айлат әхлўвн юремәлйит па елды ән тәйлйит. Щит пәта әхәт ма кәт лўңтарәң киника иса рўщ ясаңән хәншсум па есәлсум. Олән утем – щит «Я подарю свою любовь». Ши киника хуца хәннехәйт лывела мосты верәт оләнән тўңширәңа па тәса ләщәтсем. Кимит непекем «Мелодия ночного танго» немн юкәнтсем. Ма щиремн, мосл лупты, хуты тәм непекәләм айлат әхләма хәншсәләм. Ма нәмәстемн, ищипа мўң хәншум лўңтарлўв лўңәтлйит.

Ин мәтты хурамәң лўңтар, алпа, мўң газетаев лўңәтты әхлўва лўңәтлән?

► Тәмхәтл мўң шеңк ар тәта кәт ясаң тәйтты щирәт оләнән ийха путәртсумн, щит пәта ма лўңтар тәйлүм «Два языка, как родина одна», ин ши лўңәтлдем:

Я рождена марийкою в колхозе,
И воспитал меня отец-мари.
Я не встаю в напыщенную позу:
Насколько же я русская внутри.

Два языка живут во мне красиво.
И благородно уступают, когда вдруг
Душа трепещет, ищет то лишь слово,
Которое ждёт самый близкий друг.

Пусть будет он чуваш или татарин,
Но я когда скажу: «Салам, йолташ»,
Поймут, я знаю: подают мне руку,
По-русски «здравствуй» говорят,
обняв ...

Лидия Геннадьевна, мосл муй әнтә кашәң ол тәмәщ Финно-угорской мир писателыт литературной вэйтантапсәт Югра мўвн йма ләщәтты?

► Ма щиремн, тәмәщ вэйтантапсәт кашәң ол ләщәтты мосл. Әнтә тәп нын Югра мўв округн хуца кашәң пурайтн щит верты. Мўң Марий Эл мўвевн па па финно-угорской мирәт вәлты мўвәтн па щитәт ләщәтты мосл. Ма нын увәс мўвн хуца мет олән пўш вәсум. Тәщәң па шеңк хурамәң мўвн нын вәлләты. Ма нәмәстемн, тәмәщ ищки Югра мўвн нумсән, ушәң-сәщәң хәннехуятәт енумләт па ин тәмхәтл вэнтэ йма вәлләт!

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

Катра йисэн кашәң мир моңщ-путәр верәс, моңщәс. Моңщ путәр унтасән вәдәпсы лавәрт йитән мир вәтща һотәсман вәсәт. Моңщ-путәр унтасән опрашдәв төрәм тывәм оләңән путәртсәт, муй ширән мўв, тўт, вәт, пәдәң тывәл, муй пәта төрәм па хурасәпа йил, муй ширән мўвән хәннәхә, вой-хўл, ләңхәт па вәртәт тывсәт. Щит әл моңщ хән, щит йис путәр кем, төп йемәң. Мир щи йисән моңщ-путәра эвәдсәт. Кашәң моңщ-путәр унтасән мўң уша верләв, муй пәта, муй ширән тәм-тум утән тывәс.

Моңщ-путәр оләңән

Д. Соловар хәншум хур

Мухәдайа вәлты йўх-йеңкәв, вой-хўлзәв иса йемәң вәс. Щит пәта мўң мўвәв-йиңкәв лавәлман тайсәв, йисән войзәв-хўлзәв иса мўң рәтнайа тайсәв. Щиты сәх, вўнш, кўрәң вой ищи акийа щи лўңәтсәлдәв. Ар өмәщ моңщ-путәр хәнты мирзәв тайәл. Ма па һавремәт пәта щимәщ лўңтар мирәм мөңщәм пос хўват хәншсәм. Иа, лўңталән, пушхийәт.

Сәх акзәв

Сәх акзәв хөнтты йисән Мәттә, елпәл карты вәс. Шәнш лўвлал кәши йўкан, едәл ищи карты лўв.

Хәнты мира йувремәл, Хопәт па са тәхәл, Холпәт ара мәншәл, Пуләт иса шўкатәл.

«Ма мет йөр», - уркащәл. Йуврәң йәм хән тайәл. Төрәм ащәв партмал:

«Картыдал, хур
рывләт!».

Щәлта сәхзәв рома йис,
Ишәк верәл хәйәс,
Урәк верәл хәщәс.

Кўрәң вой па Мош хө
Хөдәнтсән муй, мирыйәм,
Мәтта йисән щи вер вәс:
Кўрәң войән йемәң вәс,
Хөт йошапән кўрәпи,
Төрәм һопән пәсты вәс,
Йулта, мулнәм, йухәтлы.

Йемәң һопән хўв
пәнт төс,
Пәнтәл кәв вўр пәда вәс.

Ай Мош хөйән,
йөхләң вөрт
Хоп йўхи ар вўр хәйәс,
Йемәң войән йеңки пәнт
Хәншаң кәв шәнш пәда
вәс.

Ай Мош хөйән йулта
төсы,
Нўм кәв олңа Мош хө йис,
Тови пойтәк пәсты кўр
Щи мурт пәста хөхәлмал,
Ин һопәл щәта вөйтмал.

Мош хөйән войәл мўдәс:
«Па йәлды вәлты йисән
Һәл йошпи войа ат йил,
Тәм вәлты йемәң хурән
Нўм төрәма кәләмәл,
Па мирзәв щивәл ольмәл.

Йәм йеңки пәнтәм олңәл
Лыв төрәм хуша вантләл.

Валентина Соловар

Рәт мўвәл оләңән хәншәл...

Евгений Максимович Молданов 1957-мит оләң Сўмәтвош (ин Нуви сәңхәм) район Тюменской область Вўтвошән сема питәс. Ашкола йетшәм йўпийән Ромашево көртән вәлты училищайа мәнәс, «тракторист-машинист широкого профиля» специальность пирийәс.

Евгений Максимович Молданов Наталья апәднәңәл па Анна эвәл пилә

1976–1979-митоләтән советской армийайән вәс, мўв лавәлты Беларусь мўва китыйәлса. Щи йўпийән йәша нефть па газ кәншты партияа хуша рөпитәс, щәлта Амһа воша вәлты мәнәс, щәта совхозән тракториста вәс. Интәм пенсия вўша питәс.

Касәм йухан

Касәм йухан йиңкийәнән, Ол мәр ма щи лапәтлайәм. Щи хурасәп йәм йуханән, Лўң мәр хопән кўвлыдайәм.

Касәм вош

Амһа йухан Касәм вошзәв, Ар мир енмәм йемәң вошзәв. Вәлты верлал хўва төл, Мўв хўват сыйәл вәл.

Хопийз

Айа вәлтән вўш эвәлт, Хопән йәңхты вөнәлтыла, Йәма вәлты вөнәлтыла.

Вөна йитән йўпийән, Хопән хумлы хопа щи йил. Хопийз па өхлйәт Ар хурасәп хопийз, Ар хурасәп өхлйәт. Вой-хўл вәлпәсләты хопәт, Пурмәс төты сыр-сыр өхләт.

Хўләң һаһ

Хўләң һаһ ки лавәнтсән, Ан хән вәлән елпйәл. Муй хурасәп йис имийән, Хўләл һаһа пунмал?

Катра вәдәм йохдам лупләт, Муй хурасәп көрт хәрән, Щи хурасәп дыпи тәхән. Көрт хәрән ки ән йовәлдән, Дыпи тәхән ширән муй?

(Путәрңән йилуп алфавит ширн хәншман вәлдәңән)

Ирина Молданова

50 ол ышколайн рэпитл

Тата мосванан Ём-вошн вэлты Конда мўв вухалы ими Валентина Дмитриевна Гельманова 50-мит ол постас, хуты лўв ышколайн нявремат пида рэпиттыя вердши арат ол лувата юхтас.

Там не сырыя 1975-мит одн педучилищайл етшуптаслэ па исаши пурайл вўш эвалт ай пухат-эвет пида вулкэмал. Олған 18-мит ол вўша юхтум не кэцаитн олғанмит класс па хэдмит классат вўшат вэнтны нявремат пида ай ышкола хотн рэпитас, иши тэхелн кэца юкана вэс.

Әхат па хэдмит классан ышкола хота Омской государственной А.М. Горький немуп педагогической институт тәхи эвалт па хәннехуятат рэпитты китсыит.

Ши ол пураитн Валентина Дмитриевна йилпа юхтум нявремат вэндтаты ай еха веритты кемн кашан хаталн арсыр нётупсы верас. Еша вэс ши ышкола эвалт лўв Омск вош кўтуп ышкола хота вэншак пухат-эвет вэндтаты китсы. Ши кўтуп ышколайн лўв нявремат рўщ ясаңа па литературая вэндтаты питас. Шеңк саманца па каркама айдат ех пида рэпитмал пата вэн кэцаитн КПСС тәхия вўсы па коммунист неңа йис.

В.Д. Гельманова ышкола етшуптаты нявремат пида

Елды Валентина Дмитриевна педагогической университет етшуптас. Шалта аспирантура тәхийн вэндтылс. Вэндтылты пураин и тәхийн хән рэпитас.

Шиты Германской Демократической Республика хон пелак мўвн нявремат рўщ ясаңа па литературая вэндтас. Иши олдатн сыр-сыр лўнтупсэт немаш хә еха, мата хуятат рўщ ясаң пида рэпитсат, лўв верас.

Германо-советской дэхсаңа вэлты шир па вешката рэпитмал, пата лўв шел вухан мевл посн немаш кэца ехн юкантсы.

Юхи хашум 18-кем ол мар Валентина Дмит-

В.Д. Гельманова лўв вэндтаты нявремат пида хуты ышколайн рэпитл.

риевна Гельманова Ём-вошн вэл па кашан-машан пушхат тайты ышколайн нявремат рўщ ясаңа па литературая ямсыева па вешката вэндтал. 2025-мит одн лўв 50 ол постас,

Наталья Скосырева,
ЮГУ хуши вэндтылты эви
Ханты ясаңа тулмаштас:
Владимир Енов

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№3 (3687), 12.02.2026

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция

ВРИО
главного редактора –
Рагимова Н.В.

Телефон (3467) 33-17-52(д.502)

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.

Телефон (3467) 33-17-52(д.503)

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52 (д.510)

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Печатный Мир г. Сургут»,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж **2166** экз.

Заказ **484**

Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.